

Plaský klášter v souvislostech

The Plasy monastery in context / Das Kloster Plasy im Kontext

PROGRAM

(aktualizace 10./VI./2025)

KLÁŠTER PLASY
PLASY MONASTERY
KLOSTER PLASY
11-13/IX/2025

MUZEUM & GALERIE
SEVERNÍHO PLZEŇSKA
MARIÁNSKA
TÝNICE
historie - kultura - památky

Plaský klášter v souvislostech

Dovolujeme si Vás tímto pozvat na konferenci,
která se uskuteční ve dnech **11. - 13. září 2025** v Centru stavitelského dědictví v Plasích.
Konferenci pořádá Národní památkový ústav, Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, p.o.
a Národní technické muzeum - Centrum stavitelského dědictví.

The Plasy Monastery in Context

The National Heritage Institute, the Museum and Gallery of the Northern Pilsen Region in Mariánská Týnice, and the Centre of Building Heritage of the National Technical Museum are delighted to invite you to attend the conference The Plasy Monastery in Context, which will be held from September 11 to 13, 2025, in the Centre of Building Heritage in Plasy.

Das Kloster Plasy (Plass) im Kontext

Das Nationalinstitut für Denkmalpflege, das Museum und die Galerie der Region Pilsen Nord in Mariánská Týnice (Maria Teinitz) sowie das Nationale Technische Museum - Zentrum für das bauliche Erbe laden Sie herzlich zur Konferenz „Das Kloster Plasy (Plass) im Kontext“ ein, die am 11. und 13. September 2025 in den Räumlichkeiten des Zentrums für das bauliche Erbe in Plasy stattfinden wird.

Více informací o konferenci:

More information about the conference at: / Weitere Informationen zur Konferenz finden Sie unter:
www.klaster-plasy.cz a **www.marianskatynice.cz**

mediální partner:

Plaský klášter v souvislostech

The Plasy Monastery in Context / Das Kloster Plasy (Plass) im Kontext

čtvrtek / Thursday / Donnerstag 11/IX/2025

09:00 - 09:20 **ÚVODNÍ SLOVO**

Dott. Jana Michalčáková, Ph.D.et Ph.D.

Mgr. Karel Ksandr

Mgr. Pavel Kodera, PhD.

Náměstkyně pro památkovou péči, Národní památkový ústav

Generální ředitel, Národní technické muzeum

Ředitel, Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici

09:20 - 09:50 **ING. ARCH. ZDENĚK CHUDÁREK:**

Obnova areálu plaského kláštera v poslední dekádě a výsledky výzkumů s ní spojené

V roce 2015 na konferenci věnované cisterciáckému klášteru v Plasích bylo možno hodnotit úspěšnou obnovu hospodářské části kláštera, které bylo dáno nové kulturně společenské poslání. Bylo zde založeno Centrum stavitelského dědictví Národního technického muzea. Zároveň byla dokončena 1. etapa revitalizace vstupního nádvoří. Poslední desetiletí také zanechá ve stavebních a kulturních dějinách areálu plaského kláštera významnou stopu. Postupně byly zahájeny a úspěšně dokončeny tři Integrované regionální operační projekty. V letech 2018-2021 farní úřad investorsky zajistil obnovu fasád a restaurování interiéru bývalého konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie. V letech 2021-2022 město Plasy organizovalo obnovu kostela sv. Václava, včetně restaurování hrobky rodiny Metternichů. Rozsahem největší a z památkového hlediska nejnáročnější byla v letech 2020-2023 obnova areálu prelatury, která je v péči Národního památkového ústavu. Od roku 2024 se ještě dokončuje oprava zahradního pavilonu prelatury, realizovaná zároveň s 1. etapou obnovy sýpky. V průběhu stavebních prací byl průběžně zajištěn archeologický výzkum doplněný o nové stavebně historické poznatky. Výsledky výzkumů z období poslední dekády významně posouvají poznání především středověkých dějin areálu plaského kláštera.

09:50 - 10:10 **MGR. MARCELA WALDMANNOVÁ - MGR. JIŘÍ HRUBÝ - MGR. RADEK ŠIROKÝ, PH.D.:**

Archeologický atlas kláštera Plasy a přehled archeologického poznání areálu v letech 2015-2024

Seznámení s projektem archeologického atlasu, jeho vývojem a ambicemi. Rekapitulace archeologické činnosti prováděné v poslední dekádě, především v severovýchodní části klášterního areálu, je příležitostí k zamyšlení, jaké jsou možnosti a meze tohoto výzkumu, jaké otázky při výzkumu formulujeme a jaké odpovědi přináší jeho výsledky.

10:10 - 10:30 **MGR. RADEK ŠIROKÝ, PH.D. - MGR. JIŘÍ HRUBÝ - ING. ARCH. MICHAL PROFANT - BC. VÁCLAV ŠÍSTEK:**

Výsledky archeologického výzkumu budovy tzv. Starého opatství a jejího okolí

Rozsáhlý archeologický výzkum byl prováděn v letech 2020-2023 v souvislosti s památkovou obnovou komplexu budov bývalé prelatury cisterciáckého kláštera v Plasích. Hlavní pozornost výzkumu se soustředila nejen na budovu tzv. starého opatství, v níž se zachovalo torzo středověkého objektu, ale i na její okolí, především na severní vstup do klášterního areálu a na něj navazující ohrazení. Archeologické poznání přináší zásadní výpověď o dynamickém vývoji zástavby na severním okraji klášterního areálu ve středověku a raném novověku a umožňuje sestavit jeho časovou osu.

10:30 - 10:50 **MGR. RADEK ŠIROKÝ, PH.D. - ING. ARCH. MICHAL PROFANT:**

K vývoji severního vstupu do kláštera ve středověku a raném novověku

Nové výsledky archeologického a stavebně historického výzkumu umožňují významný posun v poznání podoby hlavního severního vstupu do kláštera a na něj navazující zástavby, především objektů opatské rezidence, ve středověku a raném novověku.

10:50 - 11:05 DISKUZE
11:05 - 11:25 PŘESTÁVKA

11:25 - 11:45 **ING. JAKUB ŘEHÁK - DOC. ING. EVA BURGETOVÁ, CSC.:**

Holistický přístup k obnově vodního systému konventu kláštera Plasy

V příspěvku je prezentován postup obnovy konventu cisterciáckého kláštera v Plasích založeného na základovém dubovém roštu a pilotách. J. B. Santini navrhl vodní systém pro konzervaci základové konstrukce konventu čistou pramenitou vodou, přiváděnou do jílových bazénů pod klášterem pro zajištění konzervace dubové základové konstrukce. V 19. stol. byly znalosti o údržbě a chování objektu zapomenuty, byly přerušeny všechny vodovody důležité pro stabilitu objektu a uskutečnily se mnohé nevhodné zásahy. V nouzovém stavu, bez přívodu pramenité vody, je do základových bazénů stahována okolní voda, která však není vhodná pro konzervaci základové konstrukce. Situace se změnila v roce 2021, kdy byl experimentálně obnoven přívod čisté vody. Příspěvek popisuje rehabilitaci vodního systému, vyhodnocuje její dopad na budovu porovnáním vnitřního mikroklimatu a současně ověřuje možnost vysoušení vnitřního vzduchu v konventu pomocí rozstřiku studené vody. Na základě výsledků měření lze konstatovat pozitivní vliv obnovy na základovou konstrukci kláštera a zlepšení parametrů vnitřního prostředí. Stopovací zkouškou bylo identifikováno vzájemné propojení vybraných částí vodního systému.

11:45 - 12:05 **PHDR. JOSEF ŘEHÁK - STANISLAV ŘEHÁK:**

Třetí dekáda postupného odkrývání a poznávání vodního systému v plaském klášteře - prelatura a sýpka

Již čtvrt století se věnujeme poznávání vodního a větracího systému plaského kláštera, tvořeného důmyslně navrženým systémem podzemních kanálů a štol. Většina pozornosti byla po právu nejdříve věnována dominantní

budově konventu, postupně se však dostává i na další části areálu. Po hospodářských budovách se pozornost koncentrovala na prelaturu a částečně i na sýpku. Nahlédneme do kanálů a štol pod prelaturou včetně jejího dvora. Průzkumy předcházející celkovou revitalizací opatství provázely především dva nečekané objevy. Prvním je výstavně zpracovaná odpadní jímka, která byla potěšením jak svým ztvárněním, tak pestrými a unikátními archeologickými nálezy. Druhým pak nově objevená kamenná štola Q, která byla v minulosti opakovaně narušena a poničena, nejvíce asi při výstavbě krytu civilní obrany pod dvorem a budovou prelatury. Následné sondy vedly k postupnému odhalování a obnově původní štoly, o jejímž průběhu ani v písemných materiálech nebyly nalezeny žádné záznamy. Pouze v místech křížení s kašnou byl vybudován nový propojovací úsek a štola byla obnovena až na křížení s mladším odvodněním sýpky a ledových sklepů.

Příspěvek má za cíl zmapovat veškeré zjištěné štoly, šachty a další objekty související s vodním světem plaského kláštera, konkrétně prostoru prelatury a částečně sýpky. Tento prostor je důležitý i pro budovu konventu, neboť právě od severu dříve vedl jeden z hlavních přívodních kanálů od Cihelny, dnes bohužel přerušený.

12:05 - 12:25 **MGR. BC. MICHAELA RAMEŠOVÁ, PH.D. - MGR. JAKUB CHALOUPKA:**

Výzkumy dokladů dobové stavitelské praxe na klášterním chrámu v Plasích

Příspěvek shrnuje výsledky posledních výzkumů dokladů o stavebních postupech, které byly uplatněny při vzniku klášterního kostela v Plasích. Seznamuje s nálezy geometrického rytí, s přístupy k jejich analýze a možnostmi vztáhnout je k řešení konkrétních architektonických prvků ze středověkých etap výstavby a doplnění chrámu. + přínosy takto pojatého výzkumu (možnost sledovat návaznost praxe stavebních skupin, mapování jejich působnosti v širším okolí Plas / na Plzeňsku) Zmiňuje potřebu interdisciplinarit (historie, architektura, sběr dat, 3D sken, fotogrammetrie, geometrická analýza, výzkum metrologie) i limity tohoto směru výzkumu.

12:25 - 12:40 DISKUZE

12:40 - 13:40 VELKÁ PŘESTÁVKA

13:40 - 14:00 **PROF. DR. PAVEL KALINA, PH.D.:**

Santini v Plasech: architekt jako interpret architektonických traktátů na prahu moderní doby

Plaské dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichla je třeba vidět ve světle teoretických zdrojů, které Santini a jeho zádavatel opat Tyttl mohli mít k dispozici v době výstavby. Z Tyttlovy knihovny lze bezpečně doložit jediný architektonický traktát a dále svazky dokládající jeho zájem o zahradní umění a jazykové vzdělání. Santiniho knihovna není doložena ani ve zlomcích. Lze ovšem jednoznačně dokázat jeho znalost Pozzova traktátu Perspektiva malířů a architektů a lze předpokládat i znalost dalších architektonických traktátů, především Scamozziho Ideje universální architektury. Komparace dochovaného korpusu plaského konventu s těmito teoretickými zdroji ukazuje sílu Santiniho talentu: nikdy nekopíroval, ale tvořivě kombinoval a přetvářel dostupné vzory čerpané jak z architektonických traktátů, tak ze soudobé architektury. Výsledkem je vždy nezaměnitelný celek, jako je tomu i v případě kláštera v Plasech.

14:00 - 14:20 **PHDR. MARTIN MÁDL, PH.D. - MGR. ART. JAN VOJTĚCHOVSKÝ, PH.D.:**

Nástěnné malby v plaském klášteře na dotek

V minulých letech proběhl v plaském klášteře restaurátorský průzkum barokních nástěnných maleb, který se uskutečnil v rámci projektu Barokní nástěnná malba mezi teorií a praxí. Tento mezioborový projekt je realizován ve spolupráci Ústavu dějin umění AV ČR, Fakulty restaurování Univerzity Pardubice a Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. V příspěvku posluchače seznámíme s výsledky průzkumu a s některými poznatky, týkajícími se technik a materiálů, které používali malíři Jakub Antonín Pink a František Antonín Müller při malířské výzdobě konventu v první polovině 18. století.

14:20 - 14:40 **MGR. PETR ARIJČUK:**

Liška a obrazy pro Plasy. Znovu k již známému

Značný prostor k uplatnění poskytl Janu Kryštofu Liškovi klášter v Plasech. Kromě prací literaturou zaznamenaných a opakovaně hodnocených se podařilo v posledních letech objevit další, nové Liškovy malby a znovuobjevit práce považované dlouhodobě za nezvěstné či zničené. Jmenovat lze takto nově odkryté fresky, znovunalezený oltářní obraz Sv. Václav či nově po restaurování doceněný obraz Noli me tangere. Další Liškovu zakázku pro Plasy, dlouhodobě obestřenou nejasnostmi, představuje soubor šesti menších formátů s postavami svatých, určených do nástavců zpovědnic. Stávající předpoklad o jejich již v minulosti provedené náhradě kopiemi podporuje přítomnost původního Liškova obrazu Sv. Augustin ve sbírkách strahovských premonstrátů, korekci předpokladu o kompletním pořízení kopií naopak naznačil nedávný průzkum obrazu Sv. Marie Egyptská. Nyní lze k této diskusi přispět identifikací dalšího Liškova původního obrazu z nástavce zpovědnic, obrazu Král David, který je chován v soukromé sbírce. K diskusi ohledně zhotovování kopií Liškových olejomalb z Plas navíc nově přispívá zjištění malého formátu, který je kopií výše zmíněného obrazu Sv. Václav.

14:40 - 14:55 DISKUZE

14:55 - 15:15 PŘESTÁVKA

15:15 - 15:35 **PHDR. ANDREA STECKEROVÁ, PH.D. - AKAD. MAL. MARKÉTA PAVLÍKOVÁ, PH.D.:**

Brandlův obraz sv. Bernarda pro klášterní kostel v Plasích a jeho restaurování

Brandlův obraz sv. Bernarda, který zdobí boční oltář kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plasích, stál dlouhou dobu stranou většího zájmu badatelů, a to zřejmě pro jistou lapidárnost a zběžnost v provedení malby. Restaurování díla v roce 2020 však rehabilitovalo původní kvality díla, které si nyní vyžaduje pozornost. Příspěvek se zaměří na interpretaci poměrně nevšedního ikonografického pojetí svatého Bernarda, které lze komparovat s Brandlovým obrazem téhož námětu objednaného opatem cisterciáckého kláštera v Křesoboru Innocencem Fritschem. Zmíněn bude také význam osobnosti opata plaského kláštera Evžena Tytla, který je zadavatelem díla. Podrobněji bude analyzováno stylové pojetí a zařazení plaské malby do širšího kontextu Brandlovy tvorby, což souvisí i s detailnějším obeznámením se díla a jeho malířskou technikou v souvislosti s nedávným restaurováním, jehož průběhu a výsledkům bude v příspěvku věnována pozornost.

15:35 - 15:55 **PHDR. JAN KAHUDA, PH.D.:**

Plasy jako metternichovská rezidence

V roce 1826 zakoupil rakouský státní kancléř Klement von Metternich-Winneburg majetek bývalého cisterciáckého kláštera v Plasích a zahájil tak více než stoleté období dějin Plas jako metternichovské rezidence.

Příspěvek zpracovaný primárně na základě pramenů uložených v Rakouském státním archivu ve Vídni a Národním archivu v Praze se pokusí odpovědět na otázku motivace zájmu kancléře Metternicha o Plasy a především podrobněji rekonstruovat celý průběh jednání o jejich koupi.

15:55 - 16:15 **MGR. STANISLAVA BERÁNKOVÁ:**

Interiér metternichovské domácnosti a její provoz

V roce 2023 byla dokončena památková obnova bývalé prelatury a pozdějšího Metternichovského zámku v Plasích. To byla také příležitost k poznání Metternichovského interiéru a domácnosti prostřednictvím stavebně historické situace.

Příspěvek je navázáním a prohloubením výzkumu, který památkové obnově Metternichovského interiéru předcházel. Příspěvek si klade za cíl prohloubení poznání o koncipování a realizaci změn v interiéru ze strany příslušníků rodiny Metternichů. Cílem je také poznání běžného provozu jednotlivých metternichovských domácností. Tento výzkum písemných a ikonografických pramenů doplňuje výzkum stavebně historické situace provedené během památkové obnovy a také poznání interiéru během restaurování, včetně restaurování mobiliáře.

16:15 - 16:30 DISKUZE

16:30 - 16:50 PŘESTÁVKA

16:50 - 17:20 **DR. ANDREAS GAMERITH:**

Zwettl a Plasy - umělecký vztah

Barokní doba byla obdobím intenzivní výměny mezi dvěma cisterciáckými opatstvími Zwettl a Plasy - zejména v oblasti umění. Zwettlský barokní prelát Melchior von Zaunagg, vášnivý stavitel a sběratel umění, využil příležitosti a několikrát osobně navštívil české cisterciácké opatství. Ideální plán pro Plasy, dílo geniálního Giovanniho Biagia Santiniho-Aichela, který v této souvislosti pravděpodobně přivezl zpět do Zwettlu, možná vyvolal v jeho domovském klášteře rozruch, který lze vysledovat v nedávno objeveném dokumentu v archivu zwettlského opatství. V oblasti malířství naopak Jakob Anton Pink oba kláštery propojil - malíř, který se vzdělával ve Zwettlu, později přesídlil do Plas. Nové archivní prameny přinášejí informace o umělcově rané tvorbě a jeho podílu na barokizaci kostela opatství Zwettl.

17:20 - 17:40 **PHDR. PETRA ZELENKOVÁ, PH.D.:**

Dvě teze navržené Karlem Škrétou pro plaské cisterciáky

Nedávno vydaná monografie Karel Škréta (1610-1674) a univerzitní teze v českých zemích potvrdila stěžejní roli tohoto umělce pro formování a rozkvět barokní grafiky tezí v Čechách. Platí to zejména v oblasti „univerzitní grafiky“ – tedy grafické produkce spjaté s prostředím univerzit a řádových studií.

Mezi univerzitními tezemi, které Škréta navrhl, převládají díla spjatá s pražskou jezuitskou univerzitou. Pracoval ale pro grafické zakázky vzešlé z prostředí dalších řádů a církevních škol. K těmto realizacím patří rovněž dva grafické listy užitě pro obhajoby cisterciáckých studentů. Prvním listem je donedávna neznámá hromadná teze studentů z několika českých cisterciáckých klášterů (včetně Plas) z roku 1669, která oslavuje nového pražského arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bílenberka. Druhým dílem je frontispis knižního vydání tezí pozdějšího plaského opata Ondřeje Trojera; tato rytina bude uvedena do nových, širších souvislostí. Oba tyto grafické listy sice v rámci Škrétovy tvorby nepatří k umělecky nejzdařilejším, jde ale o ikonograficky poutavá a koncepčně promyšlená díla. Zároveň představují dvě hlavní formy univerzitní grafiky – univerzitní teze v podobě jednolistu a ilustrace knižních tezí.

17:40 - 18:00 **DOC. PHDR. ZDENĚK HOJDA, CSC.:**

Domine parens clementissime. Kavalířská cesta Michala Antonína Týřovského z Einsidle v zrcadle jeho dopisů plaskému opatu Ondřeji Trojerovi

Kavalířská cesta mladých aristokratů do západní Evropy se v průběhu 17. století stala i v českých zemích častým, u ambiciózních rodin pak téměř povinným završením vzdělávacího procesu. U Týřovských z Einsidle nemáme však tuto tradici u starších členů rodu doloženou. Zdá se dokonce, že Michal Antonín Týřovský z Einsidle na Chříči byl možná první svého rodu, kdo se na podobnou cestu vydal, navíc v ne právě příznivé osobní situaci. V roce 1695 zemřel chlapcův otec, Vojtěch Ignác Týřovský, a současně se začínalo uvažovat o prodeji zadluženého panství. Přesto Michal Antonín v jarních měsících roku 1697 svou vzdělávací cestu nastoupil. Trvala dva a půl roku a její průběh nám osvětluje více než 60 latinských dopisů dochovaných mezi plaskými písemnostmi v Národním archivu ve fondu Archivy zrušených klášterů. Dopisy byly totiž adresovány plaskému opatovi Ondřeji Trojerovi, který při absenci mladíkova otce (jeho „zástupnou“ funkci dokládá i oslovení „parens“ použité v názvu příspěvku) celou cestu na dálku organizoval, postupně uvolňoval a prostřednictvím smének posílal potřebné finance, a především byl mladému pánovi oporou a rádcem, jakkoli coby duchovní podobnou cestovní zkušenost neměl. Michal Antonín procestoval nejprve Itálii s delšími pobyty v Sieně a v Římě, odkud se pak přesunul do jižní Francie a do Lyonu na tamější akademii. Cestu ukončil několikaměsíčním pobytem v Paříži, kde jej v závěru potkaly vážné komplikace. Michal Antonín sám vážně onemocněl, a zároveň se v Plasích schylovalo ke smrti jeho opatského patrona, který se jeho návratu z cesty v září 1699 už nedočkal. Zpracovaný pramenný soubor umožňuje nejen zmapování jedné grand tour z méně obvyklého úhlu pohledu, ale nastoluje i podněty k novému promyšlení vazeb vlivného kláštera a jeho bezpochyby intelektuálně výjimečného představeného k regionální šlechtě na bázi vztahu patron a klient.

18:00 - 18:20 **MGR. JAKUB KRČEK:**

Náhrobník lékárníka Annese v kostele sv. Václava v Plasích

Příspěvek materiálově vychází z nálezu nápisového náhrobníku plaského klášterního lékárníka Jana Jiřího Annese († 1737), druhotně použitého v základovém zdivu sloupořadí uvnitř rodinné hrobky Metternichů v zahloubeném prostoru původního presbytáře kostela sv. Václava. Prostřednictvím písemných dokladů o Annesově životě zároveň obohacuje naše poznání o počátcích konventní lékárny, zřízené po roce 1712, a v neposlední řadě přispívá k detailnějšímu poznání funkce kostela sv. Václava, jehož interiér byl využíván k pohřbům nejvýše postavených osob z řad světského klášterního personálu.

18:20 - 18:40 **MGR. VÁCLAV CHMELÍŘ, PH.D.:**

Petr Ignác Frogner. Příspěvek k životu hejtmana panství plaských cisterciáků v 18. století

Díky studiu nálezů klášterní jímky se podařilo připomenout tuto jedinečnou osobu spojenou s plaským klášteřem a správou jeho dominia v době největšího rozvoje. Další poznatky k životopisu tohoto úředníka je možné získat také pomocí studia pramenů z provenience města Klatov, s nimiž spojil určitou část svého života.

18:40 - 19:00 **DOC. MGR. OTA HALAMA, TH.D.:**

Plaský klášter Jana Konůpka

Český malíř, grafik a ilustrátor Jan Konůpek (1883–1950) je autorem poměrně velkého množství grafických listů, věnovaných krajině a architektuře Plzeňska. Po samotné Plzni, kde v letech 1910–1923 působil jako profesor kreslení, je nejčastěji traktovaným motivem této oblasti jeho díla Plaský klášter. Poprvé s ním veřejnost seznámil roku 1912, kdy samostatně pojednal průčelí zdejšího kostela. Podruhé zahrnul klášter vedle Mariánské Týnice a kláštera v Kladrubech do souboru devíti leptů „Západočeský barok“ z roku 1918. A nakonec se k oblíbenému místu vrátil po opuštění Plzně ještě cyklem desítky velkých leptů „Plaský klášter“ z roku 1925. Příspěvek hodlá představit Konůpkovy grafické listy primárně jako dokument, zachycující reálný stav kláštera po roce 1910. Současně chce poukázat na umělcovo zaujetí romantickou kulisou opuštěných klášterních budov, která ho inspirovala k jejímu zalidnění fantastickými scénami. A rovněž chce připomenout také význam Konůpkových grafik jakožto veřejného media, které v první třetině 20. století seznamovalo tehdejší českou kulturní veřejnost s památkami západočeské barokní architektury.

19:00 - 19:15

DISKUZE

19:15

ZAKONČENÍ PRVNÍHO DNE KONFERENCE

Plaský klášter v souvislostech

The Plasy Monastery in Context / Das Kloster Plasy (Plass) im Kontext

pátek / Friday / Freitag 12/IX/2025

09:00 - 09:20 **DOC. ING. ARCH. MILENA HAUSEROVÁ, CSC.:**

Tympanon portálu klášterního kostela v Plasích

Výkladu symbolického obsahu tympanonu se věnovalo již několik autorů. Příspěvek se zaměřuje na možnost porozumění jeho poselství způsobem blízkým duchovnímu obzoru možných iniciátorů i příjemců poselství tympanonu tak jak ho formovaly texty známé v cisterciáckém prostředí.

09:20 - 09:40 **MGR. VERONIKA KOČÍ DUDKOVÁ - MGR. JIŘÍ ORNA - MGR. MARCELA WALDMANNOVÁ:**

Pohřební areály v Plasích v počátcích existence kláštera

V průběhu posledních deseti let byla v areálu NKP Klášter Plasy zkoumána dvě pohřebiště, jejichž nejstarší hroby se podařilo na základě radiouhlíkového datování chronologicky zařadit do období kolem poloviny 12. století. Jedno z nich se nacházelo u kostela sv. Václava, druhé u severní stěny konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie. V rámci příspěvku budou prezentována nejen zjištění vzešlá z výzkumů těchto pohřebišť, ale také otázky, které bude třeba v rámci dalšího bádání řešit, především tedy proč existovala současně dvě pohřebiště vzdálená od sebe zhruba 250 metrů, pro koho byla určena a jak mohou souviset s předklášterním osídlením zmíněným v zakládací listině plaského kláštera.

09:40 - 10:00 **PHDR. MARIE MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ:**

Laická osada Plasy. Ve službách kláštera

Přestože žila plaská laická osada ve stínu mohutného a významného kláštera a její dějiny více méně kopírovaly historické otřesy opatství, jedná se o zajímavé téma – už pro jeho určité utajení v dějinách klášterního velkostatku. Toto nevelké sídliště, ležící v blízkosti drobného kostelíku sv. Václava vně klášterního komplexu, mělo totiž od počátku status nezapadající do obvyklého rastru poddanské držby. Tudíž se nevyskytuje ani v žádném z majetkových privilegií, ani v prvních katastrálních elaborátech (berní rule a tereziánském katastru). Na rozdíl od běžných poddanských vesnic, které platily klášteru, totiž naopak plaskou osadu platil klášter. Jednalo se totiž o řemeslníky a služebníky, pracující pro konvent, přičemž rezidua určité výjimečnosti plně smazalo až zrušení kláštera 1785 a následující rozvoj oblasti za éry Metternichů. Tento příspěvek sleduje plaskou osadu v majetku kláštera, tj. do sklonku 18. století, z pohledu hospodářských dějin, správy farní i samosprávy, řeší

velikost a proměny sídliště, jeho postavení v rámci dominia i události v kontextu obecných dějin. V zásadě podává nejstarší dějiny (obce/města) Plasy.

10:00 - 10:20 **MGR. PETR SEDLÁČEK, PH.D.:**

Plaský klášter ve světle českých středověkých listin a postavení vernakulárního jazyka v jeho diplomatickém materiálu

Každý klášter je mimo jiné reprezentován svým písemným bohatstvím, diplomatický materiál nevyjímaje. Za každou listinou stojí nějaký příběh, určití lidé, místa a jejich vazby ke klášteru. Jsou dokladem často i běžného života, mohou reflektovat důležité historické události, ale i zcela obvyklá obchodní jednání. Příspěvek se zaměří na středověké českojazyčné listiny (soubor 17 pergamenových listin z let 1409-1498), poukáže na vzrůstající postavení národního jazyka v písemné produkci vázané na církevní, tedy tradičně jazykově latinské prostředí. Osvětlí záležitosti, které byly klášterem zlistiňovány, případně příjemcem jakých sepsaných právních úkonů se klášter stal. Představí rovněž nejzásadnější změny, kterými čeština v 15. století prošla, a které listiny kláštera reflektují či naopak které dosud nepřijaly.

10:20 - 10:40 **ING. JAN ANDERLE - MGR. PAVEL KODERA, PH.D.:**

Kláštevní fraterie? Příspěvek k odmlčené diskusi o plaské grangii

Ze stavebně-historického průzkumu klášterního hospodářského příslušenství vyplynuly závažné indicie, které dovolují v zóně standardně vyhrazené nezemědělským aktivitám předpokládat existenci budovy značného půdorysného rozsahu, která se takto zatím jeví jako jednopodlažní vrcholně gotická hala výrobního účelu. Referát je dalším příspěvkem do diskuse o hospodářském zázemí plaského kláštera, která v 80. letech minulého století nebyla uspokojivě uzavřena.

10:40 - 10:55 DISKUZE

10:55 - 11:15 PŘESTÁVKA

11:15 - 11:35 **PHDR. BOHDAN ZILYNSKYJ DR., PH.D.:**

Plaské klášterní urbáře z let 1558 a 1577

Dva urbáře plaského klášterního panství, sestavené ve třetí čtvrtině 16. století, se dosud nedočkaly patřičného odborného zpracování. Jejich text je zapsán v úřední knize plaského panství založené v r. 1535 a uložené dnes v Národním archivu v Praze. Starší urbář (z r. 1558) byl sumárně, ale neúplně, využit Václavem Kočkou v jeho Dějinách politického okresu kralovického jako materiál k dějinám příslušných obcí.

Referát popisuje členění obou urbářů a hlavní údaje týkající se vesnic a pozemků ležících mimo ně, k nimž urbáře poskytují údaje. Naznačuje změny a posuny, které lze zaznamenat mezi lety 1558 a 1577 v těchto lokalitách a pokouší se shrnout hlavní údaje, které urbáře udávají o tehdejšímu stavu plaského panství jako celku. Využita byla možnost srovnání plaských pramenů s urbářem sousedního, mnohonásobně většího panství kaceřovského, sestaveným také v r. 1558. Autor přihlíží ještě k údajům o půlstoletí mladšího urbáře panství krašovského, které se rovněž nacházelo v sousedství plaského dominia.

Provedené srovnání umožňuje mluvit o osobité situaci plaského klášterního panství, která byla dána roztržitostí jeho území i specifičností poddanského zatížení každé z jeho vesnic. Srovnání vyzývá také k úvaze o příčinách zvýšeného sociálního napětí, které dokládají prameny jiného typu ve dvou z plaských vesnic na konci 16. století.

11:35 - 11:55 **MGR. MILAN SVOBODA:**

Déjeuner de Sa Majesté l'Empereur. Menu karta inauguračního banketu Châteaux de Ferrières v archivu Richarda knížete z Metternich-Winneburgu

V depozitáři kynžvartského zámku se nachází nenápadná obálka popsaná drobným písmem, které patřilo zřejmě tajemníkovi Richarda knížete z Metternich-Winneburgu. V ní je uloženo menu nadepsané DÉJEUNER DE SA MAJESTÉ L'EMPEREUR a lovecký pořádek honu. Oba tyto dokumenty pochází z inaugurace francouzského Chateau de Ferrieres, která se odehrála 16. prosince 1862. V této mikrosondě do společenského života evropské aristokracie se její autor zamyslí nad následujícími otázkami: Jak se tato obálka dostala do archivu Richarda knížete z Metternich-Winneburgu? Proč oba dokumenty nechal kníže poslat do svého archivu? A o čem menu i lovecký pořádek dnes po více než 160 letech vypovídají?

11:55 - 12:15 **MGR. LUDMILA NOVOTNÁ:**

Stavba Plzeňsko-březenské dráhy na plaském panství ve světle matričních knih

Plzeňsko-březenská dráha se začala stavět 5. 6. 1871, aby spojila severočeské hnědouhelné doly s Plzní. Část tratě byla vyprojektována přes plaské panství.

Železniční dělníci bydleli buď přímo v obcích poblíž stavenišť, nebo v nouzových obydlích podél celé stavby. Množství nově přichozích lidí se odrazilo i v matričních knihách. Jejich matriční události byly zaznamenávány v matrikách farních úřadů Křečov, Ledce, Obora, Plasy, Potvorov, Strážístě a Žebnice. V letech 1871–1873 se na plaském panství v obcích podél budované trati narodilo „navíc“ 181 dětí, přes 160 osob zemřelo. Byly uzavřeny nižší desítky sňatků. V rodinách dělníků byla vysoká dětská úmrtnost. Na stavbě docházelo ke smrtelným pracovním úrazům.

Práci na výstavbě železnice zkomplikovala povodeň 25. 5. 1872. Voda zničila úsek trati v místě dnešního Odlezenského jezírka a část kolejí mezi Mladoticemi a Plasy. Mezi oběťmi živelné pohromy byli také železniční dělníci. Železniční trať je přes 150 let trvalou součástí krajiny severního Plzeňska. V celém úseku byla zprovozněna 8. 8. 1873. Prostřednictvím matričních záznamů si můžeme připomenout nelehký osud lidí, kteří ji vybudovali.

12:15 - 12:30 DISKUZE

12:30 - 13:30 VELKÁ PŘESTÁVKA

13:30 - 13:50 **MGR. RADKA RANOCHOVÁ, PH.D. - MGR. ET MGR. PAVEL BENEŠ:**

Plaská klášterní krajina

Plaská klášterní krajina nese dodnes stopy několika set letého působení cisterciáků, které ji vtisklo jedinečnost, uměleckou a kulturní hodnotu. Jak ukázalo zapojení do mezinárodního projektu Cisterscapes, mnoho společných rysů

klášterních krajin nalézáme na příkladech cisterciáckých klášterů v Čechách i jinde v Evropě. V této souvislosti byla plaská krajina spolu s dalšími šestnácti evropskými krajinami oceněna v roce 2024 prestižním Označením Evropské dědictví. Závazek k ocenění předpokládá zapojení veřejnosti na mnoha úrovních. Společná setkávání i poznávání má jednoho důležitého předchůdce – pečlivou inventarizaci krajinných prvků, které jsou pro cisterciáky typické, a které se dosud dochovaly. Právě na Plasku nacházíme bohatou typologii krajinných, stavebních a uměleckých prvků, včetně archeologických reliktií. Cílem příspěvku je představení způsobu inventarizace, jejích výsledků i projektu Cisterscapes.

13:50 - 14:10 **DOC. ING. KLÁRA SALZMANN, PH.D.:**

Vzkaz krajiny plaského kláštera

Plaský cisterciácký klášter a probošství v Mariánské Týnici opět po mnoha letech spojuje stará plaská cesta. Tento komplex je páteří bývalého plaského panství, pro které je typický rukopis architekta Jana Blažeje Santini – Aichela. Historický vývoj poznamenal klášterní komplex v Plasích a také poutní areál v Mariánské Týnici. Dnes v čase hledání možností naší adaptace na klimatickou změnu považuji za velkou výsadu možnost studovat stabilitu a životaschopnost místní kulturní krajiny, která je výsledkem dlouhodobého využívání a kultivace. Jejím úkolem bylo zajistit živobytí a suroviny pro potřeby kláštera a všech obyvatel území. A to nejen v materiálním rozměru, ale i duchovním. Současná eskalace způsobu zacházení s krajinou ji rozhodně poznamenala, ale stopy původní kultury nezmizely úplně z povrchu země. Mohou být pro nás příkladem jak hledat rovnováhu i v jiných územích. Tím hlavním vzkazem je totiž způsob zacházení s vodou, krajinou a přírodou s cílem udržitelnosti a identifikace s jejími kulturními, duchovními a estetickými kvalitami.

14:10 - 14:40 **PROF. THOMAS GUNZELMANN:**

Cisterciáci - řád, který mýtil lesy? Mýty a realita na příkladu sídelní činnosti v Langheimu, Valdsasích a Plasích / Die Zisterzienser als „Rodungsorden“? Mythos und Wirklichkeit am Beispiel der Siedlungstätigkeit von Langheim, Waldsassen und Plasy

Starší bádání nahlíželo na cisterciáky jako na „klučičský řád par excellence“, který prostřednictvím inovativních zemědělských metod významně přispěl k rozvoji osídlení ve vrcholném středověku. Tento obraz byl zčásti ovlivněn sebereprezentací „bílých mnichů“, kteří se stylizovali jako kultivátoři divočiny, ale také ideologicky motivovanými představami kolonizačního výzkumu první poloviny 20. století. V 60. letech 20. století došlo k obratu v hodnocení, kdy se cisterciákům na západ od Labe téměř nepřisuzoval žádný podíl na kolonizaci, a na východ od ní jen malý. Na příkladu kláštera Plasy, jeho „mateřského“ kláštera Langheim a mezi nimi ležícího Waldsassenu má být zkoumána kolonizační činnost těchto klášterů ve vrcholném a pozdním středověku. Zvláštní důraz bude kladen na samotná sídla a jejich struktury ve vesnici a krajině. Budou hledány možné shody a rozdíly. Cílem je dospět k diferencovanému obrazu podílu cisterciáků na kolonizační činnosti vrcholně středověké expanze ve fransko-severobavorském a západočeském pohoří.

14:40 - 15:00 **MGR. DAVID TUMA, PH.D.:**

Lovecká zařízení v plaské cisterciácké krajině a na metternichovském panství

Lovecká zařízení v plaské barokní cisterciácké krajině. Příspěvek se pokusí shrnout účel, význam a podobu loveckých zařízení budovaných na plaském cisterciáckém panství.

15:00 - 15:20 **TOMÁŠ KAREL:**

Kaple na barokních dvorech plaského kláštera

Kaple na hospodářských dvorech patří v cisterciáckém prostředí k jejich výrazným součástem. Na klášterní středověké grangie navázala vědomě obnova klášterního hospodaření v závěru 17. století. Ve výjimečném rozsahu i ideovém konceptu byla realizována právě plaským klášteřem zejména za Eugena Tyttla. Kaple integrované do zástavby dvorů a obvykle navázané na reprezentativní a pobytové objekty v jejich areálech byly již předmětem četné badatelské pozornosti. Průzkumy realizované v posledních letech nabízejí detailnější pohledy na jednotlivé realizace i možnosti pokusů o jejich souhrnnější interpretace.

Předmětem výkladu bude kaple sv. Markéty na dvoře v Kalci ve srovnání s kaplemi dvorů v Hubenově a Býkově.

15:20 - 15:35 DISKUZE

15:35 - 15:55 PŘESTÁVKA

15:55 - 16:15 **PHDR. MGR. KRISTÝNA KAUCKÁ, PH.D.:**

Pozemková reforma jako proměna krajiny a společnosti: Velkostatek Plasy v meziválečném období

Příspěvek se věnuje dopadům první československé pozemkové reformy na krajinný a sociální vývoj bývalého velkostatku Plasy, který po zrušení cisterciáckého kláštera v 18. století přešel do vlastnictví rodu Metternichů. Na základě archivních pramenů analyzuje strategii majitelů při vyjednávání se Státním pozemkovým úřadem, přeměnu hospodářských struktur a vznik zbytkových statků. Pozornost je věnována i tomu, jak reforma ovlivnila průmyslové provozy a péči o kulturní dědictví včetně samotného klášterního areálu. Prezentace tak přispívá k širšímu pochopení transformace krajiny a společnosti v Plasích po roce 1918.

16:15 - 16:35 **PHDR. IRENA BUKAČOVÁ**

Mariánská Týnice, proboštství plaského kláštera v rukopise Breve Teinicense

Breve Teinicense jako písemný pramen k historii poutního místa: Budování proboštství jako instituce a stavby; Vzhled a historie využití krajiny kolem proboštství; Personální databáze řeholníků proboštství jako doplněk klášterní prosopografie v raném novověku; Zázraky Panny Marie, rurální společenství a Panna Maria dešťová.

16:35 - 16:55 **JAN TRNKA:**

Příběhy plaských zvonů

Zvony od nepaměti provázely svými hlasy lidské životy. Oznamovaly radostné i smutné události, zvonily hranu při úmrtích, varovaly před nebezpečím, svolávaly ke každodenním modlitbám. Zároveň ale umlkaly v důsledku prasknutí, poškození při požárech nebo bývaly sejmuty během válečných rekvizic. V mém příspěvku se podíváme na to, jaký osud měly některé zvony v Plasích i jejich tvůrci a kterak se zachoval jejich hlas pro další generace.

16:55 - 17:15

MGR. VÁCLAV KAPSA, PH.D.:

Marnost plaským cisterciákem Mauritiem Vogtem jedenatřicetkrát hudebně oklamaná

Na sympoziích k předchozím kulatým výročím příchodu cisterciáků do Plas již zazněl příspěvek týkající se hudby plaského kláštera i řada referátů zaměřených na různé aspekty tvorby P. Mauritia Vogta, jehož prostřednictvím si plaský klášter zajistil místo v dějinách nejen hudebních. Před třiceti lety tak Martin Svatoš věnoval pozornost Vogtově hudební sbírce Vertumnus Vanitatis musice in XXXI Fugis delusus. Ve svých později publikovaných studiích na toto téma se Svatoš zaměřil zejména na slovesnou stránku a literární motivy tohoto Vogtova díla, zatímco úsudek o jeho hudebních kvalitách ponechal muzikologům. Cílem tohoto příspěvku je tedy přistoupit k Vogtově sbírce z hlediska hudby a v návaznosti na předchozí výzkumy vymezit její místo v hudební kultuře českých zemí, stejně jako v širších kontextech tehdejšího hudebního vývoje.

17:15 - 17:30

DISKUZE

17:30

ZAKONČENÍ DRUHÉHO DNE KONFERENCE

MGA. ADAM VIKTORA:

18:00 Varhanní koncert v plaském konventním kostele Nanebevzetí Panny Marie

Koncert pořádá Římskokatolická farnost Plasy

Plaský klášter v souvislostech

The Plasy Monastery in Context / Das Kloster Plasy (Plass) im Kontext

sobota / Saturday / Samstag 13/IX/2025

Třetí, závěrečný, den konference u příležitosti 880 let od vzniku plaského kláštera je věnován exkurzím. Ve vybraných časech je možné samostatně navštívit níže uvedená místa, kde se Vám budeme věnovat:

09:00 **PLASY - OPATSKÁ REZIDENCE / ZÁMEK METTERNICHŮ**

Mgr. Stanislava Beránková, Národní památkový ústav, Klášter Plasy - Studijní depozitář mobiliárních fondů
V roce 2023 byla dokončena rozsáhlá rekonstrukce budov bývalé opatské rezidence. V patře tzv. Nové prelatury (adaptované ve 30. letech 19. století na zámek) vznikla mj. prohlídková trasa nabízející nevšední zážitek - samostatně si bez průvodce prohlédnout a zejména zažít autentický interiér sídla rodu Metternichů.

11:00 **KALEC - HOSPODÁŘSKÝ DVŮR PLASKÉHO KLÁŠTERA**

Jana Churavá, Správa dvora Kalec

Prohlídka nedávno zrekonstruované kaple sv. Markéty a areálu hospodářského dvora s hlavní budovou s dvanácti pokoji mající podobu pětipatrového trojkřídlého záměčku, k němuž přiléhají postranní hospodářská křídla se stodolami - vše v půdorysné kompozici deltoidu z pera architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichela.

12:30 **HUBENOV - HOSPODÁŘSKÝ DVŮR PLASKÉHO KLÁŠTERA**

Kateřina Doláková, Dvůr Hubenov

Rekonstruovaný hospodářský dvůr navržený architektem Santinim s možností prohlídky patra a krovu pětipatrové sýpky, točitého schodiště vedoucího až do krovu průjezdné obytné budovy / záměčku a kaple svaté Evženie. Poslední zastávkou bude opravená mléčnice stojící ve středu nádvoří.

15:00 **MARIÁNSKÁ TÝNICE - PLASKÉ PROBOŠTSTVÍ A POUTNÍ MÍSTO**

Mgr. et Mgr. Pavel Beneš, Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici

Santiniho skvost barokní architektury západních Čech ideálně zasazený doprostřed poklidné a dosud žádnými velkými stavebně-invazivními zásahy nerušené cisterciácké krajiny. Před pěti lety byla dokončena novostavba východního ambitu, která ideově naplnila Santiniho a Tyttlův záměr a dokončila celý areál na konci tzv. Staré plaské cesty.

